

ZAKAJ NE NA KOSTELSKO?

DUŠAN NOVAK

Priznajmo, poprečen Slovenec ve za Gorenjsko in Dolenjsko, za Primorsko in Štajersko, pa še za Notranjsko in Prekmurje. Za Kočevsko, za Kostelsko pa redkokdo... (TT, 19. II. 1969).

In res! Naj vas torej popeljem v ta del Slovenije, skrit, da ga obišče le malo turistov in ljubiteljev narave. Obiščimo ga že zato, ker je tudi to del Slovenije, naše ožje domovine, ki ga komajda poznamo, ki pa po lepota in zanimivostih prav nič ne zaostaja za slikovitostjo npr. Bleda ali Kamniške Bistrice.

To ozemlje leži na južni meji Slovenije, ob mejni reki Kolpi. Pokrajina se loči od sosednjih pokrajin. Globoko vrezano dolino Kolpe obdajajo strma pobočja z gozdovi pokritih visokih kraških planot, Gorskega kotarja na hrvaški strani ter kočevskih hribov z Rogom na drugi strani. Pobočja se pno 300 do 500 m nad ozko dolino, ki se ponekod razširi le toliko, da je prostora za manjše naselje in nekaj polja. Večja ravnina je od Broda do Fare, ko se zapre pred vhomom v sotesko, ki slikovita in temačna sega tja do Starega trga in še dlje v Belo Krajino. Pred sotesko priteče do Kolpe še Potok, ki si je vrezal globoko dolino vse do pod Ajblja. Dolina strmo pada do pod Kostela. Kot stražar pred vhomom v sotesko je tu strm čok apnenca, na katerem stoji razvalina starega gradu in zaselka Kostel (405 m n. m.). Gradč – tabor je nekdanj varoval vso dolino pred napadalci z one strani Kolpe. Vse do leta 1578 ga Turki niso zavzeli. Osvojili in požgali so ga šele tega leta in še tedaj le z zvijačo. Vasica je bila nekdanj večja, imela je tudi nekaj oblasti in svojo šolo. Še sedaj domačini govore o trgu. Dandanes pa v pol podrti vasi životari le nekaj družin.

V to pokrajino pridemo iz Kočevja po cesti skozi Livold in od tam na desno po makadamski cesti skozi Štalcerje in Moravo do Novih sel. Sredi klanca, ki se spušča skozi Colnarje do Fare krenemo po poti na desno proti Kostelu, ki ga s ceste že lepo vidimo. Po drugi strani pridemo do krajev pod Kostelom lahko preko Notranjske skozi Prezid pa Čabar in Osilnico do Fare, kjer sledimo slabemu kolovozu skozi Slavski laz in Maverc do Žage. Dalje moremo le peš.

Cesti sta ozki, posebno ona skozi Livold. Komaj si lahko predstavljamo, da je tu nekdanj tekla prometna reka, povezava Slovenije z morjem, z Reko. Vožnja je počasna in celo slikovita, vendar...

In to je eden glavnih problemov, ki tare Kostelce, ki tu še žive. Menijo, da bi jih pred propadom lahko rešila le boljša cesta. Mladi bi raje ostajali doma ali se vsaj vračali, svet bi jim bil pa dostopnejši. Tu živi sedaj le še okoli dva tisoč v glavnem starejših ljudi. Mladi so se odselili v mesta, na tuje, za kruhom in se vračajo le še po ozimnico, kolikor jo še utegnejo rešiti pred jazbeci, jeleni in medvedi. Od vseh nekdanj obdelanih površin je sedaj obdelanih le še desetina...

Naj omenim, da bi nova cesta, ki bi bila obenem najkrajša povezava notranje Slovenije z morjem in Reko močno razbremenila neustrezno cesto preko Postojne in Ilirske Bistrice.

Ti kraji so prav zaradi tega kulturno in gospodarsko odtrgani od matične domovine, nekatera od naselij še nimajo elektrike, druga so jo dobila šele pred kratkim. Narava pa je tu slikovita a skopa.

Pred več kot desetimi leti so pričeli vzdolž Kolpe od Starega trga proti Kostelu graditi cesto. Z delom so iz neznanih vzrokov prenehali na pol opravljeno delo in vloženi denar pa sedaj prerašča in uničuje grmovje...

Ob Kolpi je v soteski še nekaj manjših zaselkov, pri Žagi dve jami, Jelovička in Mihova jama, izvir Kotnica, jama in izvir Kobilja jama pri zapuščenem Lobiču, še dalje pa izvir Bilpa s staro kovačnico in skoraj še starejšim kovačem, pa izvir Šumetac pri Vrtu in na kraju soteske vasica Dol. S Kostela je proti Fari slabo uro hoda, proti Osilnici je še 16 km ceste in še uro do izvira Kolpe. Z Žage do izvira Bilpe je poldrugo uro, do Dola okoli 4 ure zmerne hoje.

Turizem je ena od možnosti, lahko bi rekli edina, ki bi Kostelcem izboljšala položaj. Že sedaj stoji pod razvalinami gradu turistični dom, zasebno gostišče, ki je razmerna dobro obiskano. Na Kostelu se oglase turisti, ki si ogledajo grad, in se odpeljejo dalje. Prav zato je v vpisni knjigi registriran le skromen obisk:

Leta 1965 se je vpisalo 193 oseb, prenočilo pa 16, v naslednjih treh letih pa se obisk skoraj ni dvignil.

Za prenočevanje večje skupine ali večjega števila dom seveda ni urejen. Dom ima le dve sobi in 12 skupnih ležišč. To so šele začetki, ki kalijo pri sedanjih prizadevanjih. Neprivlačen je tudi grad, ki bi ga bilo potrebno očistiti, konservirati in obiskovalcu povedati nekaj iz njegove zgodovine.

V poletnih mesecih z nekoliko daljšim obdobjem brez padavin se tudi Kolpa ogreje tja do 22°. Za plavanje in ribarjenje so posebno privlačni tolmuni in zajezeni deli struge pri starih mlinih. Ribiči bi si radi postavili nekaj počitniških hišic in domala vsak konec tedna bi ti kraji imeli obiskovalce. Podobno je že v Dolu, kjer so kočevski kolektivi postavili nekaj lesenih hišic, po vaseh so zrastle počitniške hišice in odprli so se izleti gor in dol vzdolž Kolpe.

To so kraji, ki jih premalo obiskujemo, ki jih premalo poznamo, misleč, da so privlačne in mikavne le Alpe s snežniki in rogljati hrbti. Zakaj se ne bi spustili tudi v soteske, gozdove in jame, med ljudi, ki so vso vojno nudili gostoljubnost našim borcem in na to slovensko lastnost tudi še danes niso pozabili. Da bi jih le kdo obiskal!

Kolpa, svojevrstna lepota med našimi rekami (pod Dolenjci v Beli krajini)

Foto D. Novak

